

Socialdepartementet

*Enheten för familj och sociala tjänster
Cecilia Grefve och Petra Rinman*

Plan för den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården

Bakgrund till uppdraget

De flesta barn i Sverige lever under trygga och goda förhållanden tillsammans med sina familjer, föräldrar och syskon. Barns hälsa och sociala förhållanden är generellt sett goda, även i jämförelser med andra välfärdsländer.¹ Samtidigt finns barn som behöver skydd och stöd från samhället. Här har kommunens socialtjänst ett stort ansvar och en mycket viktig roll att spela för barnet och dess vårdnadshavare. Socialtjänsten behöver förutsättningar för att bedriva ett arbete utifrån barnets bästa och delaktighet.

Under de senaste åren har flera åtgärder på nationell nivå vidtagits för att bidra till utvecklingen för att stärka och utveckla den sociala barn- och ungdomsvården. Åtgärderna består bland annat i att barnets rättsliga ställning stärkts i lagstiftningen, en översyn av placeringsformer har gjorts och tvångslagstiftningen utreds. För att ytterligare stödja kommunernas arbete med att utveckla kompetensen hos personalen inom den sociala barn- och ungdomsvården pågår en satsning och nu har även ett arbete inletts för att göra barnkonventionen till svensk lag.

Socialstyrelsen har bland annat tagit fram ett Program för trygg och säker vård för barn och unga i familjehem och HVB, handböcker om anmälningsskyldigheten och om att utreda barn och unga samt vidareutvecklat BBIC med syftet att det ska bli effektivare och lättare att använda samt möjliggöra systematisk uppföljning. För att stödja kommunerna i deras arbete med att göra socialtjänsten mer känd och tillgänglig för barn och unga har Socialstyrelsen och Barnombudsmannen i uppdrag att utforma anpassad information till barn och unga som bygger på barnens egna röster.

¹ *Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen.* s. 18. Socialstyrelsen 2015.

Det pågår även annat omfattande utvecklingsarbete i landet på kommunal, regional och nationell nivå men fortfarande uppmärksammas att barn och unga inte får det stöd och den hjälp som de behöver. Regeringen har därför bedömt det angeläget att fortsätta utveckla statens stöd till huvudmännen, i deras viktiga arbete, och har därför tillsatt en nationell samordnare under perioden november 2014 till april 2017.

Uppdraget

Den nationella samordnaren har fått i uppdrag att i dialog med företrädare för ett antal kommuner stärka och stödja socialtjänsten i deras arbete med den sociala barn- och ungdomsvården. Att arbeta inom socialtjänsten med barn som far illa eller riskerar att fara illa är ett viktigt arbete och det ska den nationella samordnaren lyfta fram i sin dialog med kommunerna och i andra lämpliga sammanhang. Den nationella samordnaren ska besöka minst 50 kommuner av varierande storlek och med en geografisk spridning vid två separata tillfällen. Vid valet av kommuner ska olika förutsättningar beaktas.

Syfte

Den nationella samordnaren ska utifrån bästa tillgängliga kunskap och i bred delaktighet kraftsamla för att ytterligare stimulera det systematiska kommunala kvalitetsarbetet inom den sociala barn- och ungdomsvården. Detta kommer att göras genom att bland annat lyfta vikten av att integrera kunskap från barn och vårdnadshavare med annan kunskap som finns på kommunal, regional och nationell nivå för att uppnå bästa *gemensamma* resultat.

Mål

Genom dialog med kommunala företrädare och med andra aktörer driva på utvecklingen till en social barn- och ungdomsvård med god kvalitet där barn och unga får det stöd och den hjälp som de behöver.

Strategier

- att stimulera och inspirera socialtjänsten att utveckla verksamheten på bästa möjliga vis för att möta de utmaningar som finns
- att belysa kommunernas olika förutsättningar för att uppnå en kvalitativt god social barn- och ungdomsvård
- att lyfta och sprida framgångsfaktorer och goda exempel inom den sociala barn- och ungdomsvården
- att vid kommunbesöken lyfta det nationella stödet och diskutera om detta är ändamålsenligt utformat
- att återföra kommunernas erfarenheter till kommunal, regional och nationell nivå.

Regelbunden avstämning med ministern

Barn, äldre- och jämställdhetsministern har tydliggjort att uppdraget ska vara av utforskande karaktär och att den nationella samordnaren ska avrapportera till henne var tredje månad. Detta för att under arbetsprocessen få information och vid behov påverka uppdraget. Dessa regelbundna avstämningar gör även att eventuella åtgärder inte ska behöva invänta till att uppdraget är avslutat april 2017.

Uppdraget avslutas med en slutrapport

Arbetet ska resultera i en slutrapport som överlämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 april 2017. I rapporten ska den nationella samordnaren redogöra för sitt arbete, sina iakttagelser, sin analys och slutsatser och vid behov ge förslag till åtgärder som långsiktigt främjar en kvalitativ god social barn- och ungdomsvård.

Genomförandet

Den nationella samordnaren utgår ifrån gällande regelverk där socialtjänstlagens portalparagraf och barnets bästa är grunden för uppdraget. Därefter har två paragrafer valts ut som förstärker uppdragets inriktning.

Dels lyfter uppdraget att det är *kommunen* som har det yttersta ansvaret för socialtjänsten inom sitt område:

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän... (2 kap. 1 § SoL).

Dels att vid kommunbesöken särskilt föra en dialog kring kommunens förutsättningar att leva upp till socialtjänstlagens kvalitetsparagraf:

Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförandet av uppgifter inom socialtjänstlagen ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras (3 kap. 3 § SoL).

Insatserna inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet.

Hur är kommunens förutsättningar för att bedriva en social barn- och ungdomsvård med god kvalitet?

Hur möjliggör kommunen barnets och vårdnadshavarnas behov och rättigheter?

Hur arbetar ni för att införa välfärdsteknologiska möjligheter inom den sociala barn- och ungdomsvården?

För utförandet av uppgifter inom socialtjänstlagen ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Har ledarskapet och medarbetarskapet förutsättningar för att leva upp till en social barn- och ungdomsvård av god kvalitet?

Kvaliten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Hur arbetar ni för att systematiskt och fortlöpande utveckla kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården?

Hur beaktar ni barnets bästa och barns synpunkter på den sociala barn- och ungdomsvården i ert systematiska kvalitetsarbete?

Hur arbetar ni för att i det kommunala kvalitetsarbetet integrera åtgärder och initiativ som sker på kommunal- regional- och nationell nivå?

Kraftsamling med andra aktörer

Den nationella samordnaren ska lyfta fram socialtjänstens arbete med barn som far illa eller riskerar att fara illa i sin dialog med kommunerna och andra lämpliga aktörer för uppdragets genomförande.

Bedrivs i samarbete

Arbetet kommer att bedrivas i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och de regionala utvecklingsledarna som genom en överenskommelse mellan SKL och regeringen arbetar på regional nivå för att förbättra den sociala barn- och ungdomsvården.

Samråda

Arbetet kommer att ske i samråd med Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Barnombudsmannen, Folkhälsomyndigheten, Statens institutionsstyrelse, Föreningen Sveriges Socialchefer, Länsstyrelserna, Samordnare för statens insatser inom psykisk ohälsa och Utredningen för tvångsvård av barn och unga.

Bred delaktighet

För att få en bred delaktighet i uppdraget kommer samordnaren bjuda in ett stort antal aktörer till dialog som exempelvis: Akademikerförbundet SSR, Arbetsmiljöverket, Barnens rätt i samhället, Datainspektionen, Ersta Barnrättsbyrå, Famna, FoU-miljöerna, Forum för familjevård, Föreningen Maskrosbarn, Goda företagare för barn och unga, Handikappförbunden, Kommunala företagens samorganisation, Maskrosföräldrar, Myndigheten för delaktighet, Nätverket för socialarbetare i Stockholm: Nu bryter vi tystnaden, Lärosäten, Rädda Barnen, Röda Korset, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Samhällets styvbarn, Socialstyrelsens nationella nätverk för BBIC, Stiftelsen Allmänna barnhuset, Stulen barndom, Svenska Vård, Verdandi, Vision och Vårdföretagen Almega.

Disposition av uppdraget i fem faser

Den första fasen – tom juni 2015 har en utforskande prägel där frågeställningar och metoder som redogörs för i denna plan diskuteras, bearbetas och fastställs. Den nationella samordnaren kommer att inhämta synpunkter och erfarenheter i bred delaktighet utifrån ett horisontellt perspektiv. Under denna fas kommer den nationella samordnaren att besöka/föra dialog med ett antal kommuner/regioner, konferenser, FoU-miljöer och ta del av relevant forskning och rapporter.

Den andra fasen – t o m dec 2015 besöker den nationella samordnaren ytterligare kommuner utifrån det urval som gjorts. Vid denna fasens utgång bör 50 kommuner besökts.

Den tredje fasen – under första kvartalet 2016 görs en samlad analys av de erfarenheter som den nationella samordnaren inhämtat under det första året. I denna fas planeras även det andra kommunbesöket.

Den fjärde fasen – med start andra kvartalet av 2016 görs det andra kommunbesöket för att följa upp utvecklingen. Erfarenheterna återkopplas till kommunal-, regional- och nationell nivå.

Den femte fasen – med start hösten 2016 omfattar analys av hela uppdraget, slutrapport och erfarenheterna återkopplas till kommunal-, regional- och nationell nivå.

Metod

Val av kommuner

Samordnaren ska besöka minst 50 kommuner av varierande storlek och med en geografisk spridning vid två separata tillfällen. Valet av kommuner har gjorts utifrån den kommungruppering som tagits fram inom ramen för Öppna Jämförelser.² Kommunerna har där delats in i fem grupper utifrån kommuninvånare.

Grupp 1,	1-14 999 invånare
Grupp 2,	15 000 – 29 999 invånare
Grupp 3,	30 000 – 69 999 invånare
Grupp 4,	70 000 – 199 999 invånare
Grupp 5,	200 000 –

Indelningen är gjord utifrån en bedömning av kommunernas organisatoriska skillnader med utgångspunkt från invånarantalet.

Den nationella samordnaren gör bedömningen att denna gruppering på samma sätt är relevant för urvalet av kommuner i detta uppdrag. I urvalet

² Social barn- och ungdomsvård. Nationella resultat och metod. Socialstyrelsen 2014.

har hänsyn även tagits till att alla län ska vara representerade med minst en kommun.

Den nationella samordnaren har valt att besöka 10 kommuner i respektive grupp 1 - 4. I grupp 5 ingår 4 kommuner och samtliga är utvalda. I kommuner med stadsdelar i grupp 5 skickas inbjudan till två stadsdelar respektive den centrala förvaltningen, vilket resulterar i 10 besök även i kommungrupp 5.

Kommuner som erbjuds att delta

Grupp 1

Lessebo
Hultsfred
Hylte
Åmål
Torsby
Hagfors
Storuman
Krokom
Arvidsjaur
Fagersta

Grupp 2

Tierp
Flen
Finspång
Vetlanda
Sjöbo
Höör
Laholm
Hedemora
Ludvika
Sollefteå

Grupp 3

Karlshamn
Tyresö
Motala
Kalmar
Gotland
Karlskrona
Skövde
Sandviken
Hudiksvall
Östersund

Grupp 4

Botkyrka
Jönköping
Växjö
Borås
Örebro
Västerås
Sundsvall
Umeå
Nacka
Luleå

Grupp 5

Göteborg centrala förvaltning
Angered stadsdelsnämnd
Centrum stadsdelsnämnd

Malmö centrala förvaltning
stadsområde Öster
stadsområde Innerstaden

Stockholm centrala förvaltning
Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning
Norrmalm stadsdelsförvaltning

Uppsala

Besök i kommunerna

De utvalda kommunerna kommer att få en förfrågan om att delta i dialog med den nationella samordnaren för att på det sättet driva på arbetet med att utveckla kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården. Förfrågan kommer att ställas till den politiska ledningen, kommunrevisionen samt till kommun- respektive förvaltningsledning.

Inför besöken kommer samordnaren vilja ta del av relevant information om de utvalda kommunerna för att få till en så bra dialog som möjligt. Någon form av kommunfacklig dialog önskas och den nationella samordnaren vill även undersöka möjligheten till samtal med enskilda barn och vårdnadshavare i samband med besöken.

Vid behov kan en handlingsplan upprättas vid kommunbesöken som identifierar den aktuella kommunens utmaningar och vad som skulle kunna förbättras. Denna handlingsplan kan då utgöra en del av diskussionsunderlaget vid det andra kommunbesöket.

Andra dialogformer

Nationell dialog

Barn-, äldre- och jämställdhetsministern och den nationella samordnaren bjuder in myndigheter, organisationer och andra aktörer till dialog om den sociala barn- och ungdomsvården den 16 mars 2015. Syftet med dialogen är att gemensamt lyfta frågor som rör introduktion, kompetens, stabilitet och barns delaktighet med ett framåtblickande perspektiv där olika aktörers roller och ansvar i utvecklingsarbetet synliggörs och diskuteras.

Hearings och rundabordssamtal

För att inhämta kunskap, synpunkter på uppdraget och undersöka andras deltagande i arbetet med att förbättra den sociala barn- och ungdomsvården kommer den nationella samordnaren att bjuda in till flertalet hearings och rundabordssamtal med för uppdraget relevanta organisationer, forskare och myndigheter. Möjligheten att bjuda in barn och unga till hearing kommer även att undersökas.

Forskning och mätning

Den nationella samordnaren kommer att ta kontakt med forskare för att undersöka möjligheten till följeforskning av uppdraget. Den nationella samordnaren kommer även att undersöka möjligheten att låta de kommuner som väljs ut i uppdraget genomföra en mätning för att synliggöra det mångfacetterade arbetet utifrån ett verksamhetsperspektiv samt för att få ett enhetligt diskussionsunderlag i dialogen med kommunerna.

Omvärldsbevakning

Den nationella samordnaren kommer under uppdraget att ta del av relevanta forskningsrapporter och andra aspekter som har bäring på kommunernas arbete att leva upp till kraven i socialtjänstlagen beträffande den sociala barn- och ungdomsvården.

Kommunikation

Den nationella samordnaren kommer att starta en blogg och ett twitterkonto för att kommunicera vad som pågår inom ramen för uppdraget. I den första fasen övervägs möjligheten att använda webinarier vid återkoppling till kommunerna. Kommunikationsplan är under bearbetning och beräknas vara klar under våren 2015.

Cecilia Grefve
Nationell samordnare

Petra Rinman
Ämnessakkunnig